MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI

Seduta tad-29 ta' Ottubru, 2012

Citazzjoni Numru. 876/2002

Carmelo Falzon

-vs-

Palm Shipping Company Limited f'isimha u bħala aġent u armatur tal-vapur M. V. Heiko B; George Pace; u b'digriet tat-18 ta' Frar 2009 l-atti ġew trasfużi f'isem il-werrieta Antoinette Pace, Emma Mart Saviour Bellizzi, Carmen Pace, George Pace, u Marvic Pace *stante* li George Pace miet fil-mori tal-kawża; Malta Maritime Authority; Mario Spiteri u The Cargo Handling Company Ltd; u b'digriet tat-3 ta' Novembru 2004 l-isem tas-soċjeta' Palm Shipping Company Ltd ġie korrett għal "Palm Shipping Agency Limited (C9712); u b'digriet tas-17 ta' Ġunju 2009 Dr Abigail Galea ġiet nominata bħala stralċjarju tas-soċjeta' Cargo Handling Company Ltd; u b'digriet tas-16 ta' April 2010 ġiet kjamata fil-kawża l-Awtorita' għat-Trasport f'Malta.

Il-Qorti,

Rat ir-rikors ġuramentat ippreżentat fit-30 ta' Lulju 2002 li permezz tiegħu ġie premess:

Illi fid-19 ta' Lulju 2000 waqt li l-attur kien qiegħed jaħdem b'inkarigu tal-konvenuti fuq xogħol ta' ħaddiem tax-xatt fuq il-vapur "M.V. Heiko B" hu ntlaqat f'idejh il-leminija bil-liżata u kkaġunatlu danni kif jirriżulta aħjar mill-annessi ċertifikati mediċi mmarkati Dok "CF1" u "CF2", u kif jirriżulta aħjar waqt it-trattazzjoni tal-kawża.

Illi l-istess inċident ġara unikament bi ħtija tal-konvenuti jew min minnhom, u minħabba negliġenza, traskuraġni, imperizja, nuqqas ta' ħsieb u nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti, kif ukoll minħabba nuqqas ta' sigurta' adegwata fuq ix-xogħol.

Illi peress illi minkejja li ġew interpellati biex jersqu għal-likwidazzjoni u ħlas tad-danni kaġonati minnhom, il-konvenuti baqgħu inademjenti.

Jgħidu għalhekk, għaliex din il-Qorti m'għandhiex:

1. Tiddikjara lill-istess konvenuti jew min minnhom, responsabbli għall-inċident imsemmi tad-19 ta' Lulju 2000, u għad-danni kollha li sofra l-attur b'konsegwenza tal-istess.

2. Tillikwida l-istess danni okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi.

3. Tikkundannhom jew min minnhom jiġi dikjarat hekk responsabbli, iħallsu lill-attur is-somma hekk likwidata u dikjarata bħala dovuta *in linea* ta' danni.

Bl-ispejjeż inklużi dawk tal-ittri uffiċjali tal-5 ta' Diċembru 2001, 24 ta' Ġunju 2002 u tat-12 ta' Lulju 2002 u bl-imgħaxijiet legali kontra l-konvenuti li jibqgħu nġunti minn issa sabiex jidhru għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-attur u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tas-soċjeta' konvenuta Palm Shipping Company Limited preżentata fl-1 ta' Novembru 2002, li permezz tagħha ġie eċċepit:

1. Illi preliminarjament s-soċjeta' konvenuta Palm Shipping Company Limited ma teżistix u jeżistu biss is-soċjeta' Palm Travel and Shipping Limited, Palm Shipping Agency Limited, Palm Travel Agency Limited, Palm Investments Limited, Palm Holdings Limited, Palm Enterprises Limited u Palm Developments Limited li lkoll għandhom l-indirizz ufficjali tagħhom fl-istess indirizz li ġiet notifikata ċ-ċitazzjoni odjerna, u għalhekk fil-konfront tas-soċjetajiet hawn indikati n-notifika hija irrita u nulla u għalhekk hemm il-ħtieġa li ssir il-korrezzjoni relattiva u n-notifiki opportuni;

2. Illi għalhekk kull *buon fini* u sabiex ma jkunx hemm il-perikolu illi xi waħda mis-soċjetajiet hawn fuq imsemmija titqies kontumaċi, preliminarjament ukoll id-domandi attriċi fil-konfront ta' kull waħda minn dawn is-soċjetajiet huma preskritti a tenur tal-Artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili (Kap 16).

3. Illi *inoltre* u mingħajr preġudizzju għall-ewwel żewġ eċċezzjonijiet, u sabiex hawn ukoll ma jkunx hemm il-perikolu illi xi waħda mis-soċjetajiet hawn fuq imsemmija titqies kontumaċi fil-konfront ta' kull waħda minn dawn is-soċjetajiet u fil-mertu, id-domandi attriċi huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-attur, *stante* illi għall-inċident imsemmi u għall-allegati danni li sofra l-attur fl-istess inċident l-ebda waħda minn dawn is-soċjetajiet ma kellha ħtija la f'isimha u l-anqas bħal aġent jew armatur tal-bastiment M.V. Heiko B;

4. Salv kull eċċezzjoni ulterjuri li minn issa qed jiġi riservat id-dritt li jagħtu s-soċjetajiet kollha msemmija fl-ewwel eċċezzjonijiet u dana wara li jsiru l-korrezzjoni u notifiki meħtieġa.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tas-soċjeta' konvenuta Palm Shipping Company Limited u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet ta’ Mario Spiteri preżentata fid-29 ta’ Ottubru 2002, li permezz tagħha eċċepixxa:

1. Illi d-domandi attriċi fil-konfront tiegħu huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra tiegħu, *stante* illi għall-inċident in kwistjoni l-eċċipjenti ma kellu l-ebda tort.

2. Illi għaldaqstant l-eċċipjent ma kellu l-ebda ammont x’għandu jiġi likwidat fil-konfront tiegħu kif m’hemm l-anqas ebda lok li huwa jiġi kkundannat iħallas xi somma favur l-attur.

3. Salv kull eċċezzjoni ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-konvenut Mario Spiteri u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tal-konvenut George Pace preżentata fis-17 ta’ Diċembru 2003, li permezz tagħha eċċepixxa:

a. Illi preliminarjament fil-konfront tal-konvenut dan mhux integru *stante* li m’hemmx riferenza għall-mart l-konvenut l-konvenut u dan għall-finijiet u effetti kollha tal-liġi.

b. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, ma kienx hemm u qatt ma kien hemm relazzjoni legali bejn l-esponent u l-allegat Carmelo Falzon, u dan ukoll peress li l-istess esponent qatt ma kien inkarigat jagħmel xogħol fuq l-vapur M.V. Heiko B, u dan kif se jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-każ.

c. Illi in vista tas-suespost l-pretensjoni hija llum preskritta fil-konfront tal-esponent u dan kif se jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-każ.

d. Illi fil-meritu, u dan mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponent ma jafx b’dan l-inċident u / jew li weġġa’ l-attur u li hu nvolut direttament jew indirettament

kif allegat fiċ-ċitazzjoni, u dan kif se jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-każ.

Salv eċċezzjonijiet oħra.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-konvenut George Pace u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tas-soċjeta' konvenuta The Cargo Handling Company Limited preżentata fl-4 ta' Mejju 2004 fejn ġie eċċepit:

1. Illi t-talbiet tal-attur kif diretti kontra s-soċjeta' eċċipjenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż *stante* li s-soċjeta' eċċipjenti ma għandha ebda responsabbilta' għall-inċident *de quo;*

2. Illi, subordinatament u mingħajr preġudizzju għas-suespost, is-soċjeta' eċċipjenti qegħda tikkontesta n-natura tad-danni lamentati mill-attur;

3. Salv eċċezzjonijiet oħra.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tas-soċjeta' The Cargo Handling Company Limited u l-lista tax-xhieda.

Semgħet ix-xhieda;

Rat l-affidavits;

Rat illi l-konvenut Pace miet fil-mori tal-kawża u l-atti ġew assunti minn uliedu;

Rat il-verbal tas-seduta tat-2 ta' Mejju 2012 fejn il-kawża ġiet differita għas-sentenza;

Rat in-nota ta' sottimissjonijiet tal-attur;

Ikkunsidrat;

Illi l-attur qed jitlob li l-konvenuti jiġu kkundannati jħallsu d-danni wara l-inċident li fih huwa weġġa' waqt xogħlu bħala

ħaddiem tax-xatt fuq il-vapur M.V. Heiko B li għalih hemm riferenza fiċ-ċitazzjoni tiegħu. Il-konvenuti kollha qed jikkontestaw it-talba – uħud jgħidu li m'għandhom ebda relazzjoni ġuridika mal-attur; l-Awtorita' Marittima baqgħet kontumaċi.

Illi qabel xejn pero', peress li wħud mill-konvenuti ssollevaw l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni skond l-Artikolu 2153 (għalhekk dik tas-sentejn) tajjeb illi l-Qorti l-ewwel tidħol f'din il-kwistjoni. L-inċident in kwistjoni seħħ fid-19 ta' Lulju 2000 u l-attur bagħat ittra uffiċjali fit-12 ta' Lulju 2002 lill-konvenuti kollha f'din il-kawża. Ta' min jgħid li l-kopja relattiva ġiet esebita mill-eredi ta' George Pace u mhux mill-attur kif wieħed kien jistenna (fol 266). Din l-ittra uffiċjali ġiet notifikata lilhom kollha fis-17 u 18 ta' Lulju 2002 u għalhekk salv dak li se jingħad interrompiet il-preskrizzjoni fil-ħin. Il-kawża infatti ġiet istitwita ftit ġranet wara. Madankollu f'dik l-ittra uffiċjali ġiet notifikata s-soċjeta' Palm Shipping Company Limited li jirriżulta mill-atti sussegwenti li ma kienitx teżisti; infatti l-istess attur talab korrezzjoni fl-isem għal Palm Shipping Agency Limited; allura fir-rigward ta' **din is-soċjeta' biss, l-azzjoni hija preskritta.**

Illi ma jidhirx li hemm kontestazzjoni dwar kif ġara l-inċident għaliex l-uniċi persuni li effettivament rawh kienu appuntu l-attur u x-xhud prinċipali tiegħu George Briffa; l-attur intlaqat minn merkanzija li waqgħet minn fuq *crane* waqt li kien qed jagħmel ix-xogħol tiegħu ta' *port worker*. Skond l-attur meta dan qal lil persuna nkarigata biex tidderieġi lil min ikun qed iħaddem il-*crane* biex joqgħod attent għax kien se joqtlu dan irrisponda li l-*crane* qabad u *"viera"* – li jiġifieri li dar għal fuqu waħdu. Għalkemm dan jindika li l-*crane* seta' kien difettuż ma nġabu ebda provi oħra fir-rigward. Madankollu ma hemmx dubju li l-*crane* kien provdut minn George Pace.

Illi din il-Qorti per eżempju fil-kawża fl-ismijiet **"D'Anastasi vs Enemalta Corporation"** deċiża fit-28 ta' Ġunju 2005 qalet illi:

"Illum it-tendenza riċenti tal-Qrati tagħna, issa msaħħa wkoll minn leġiżlazzjoni aktar moderna u konsonanti maż-żminijiet hija li hemm kważi preżunzjoni illi inċident industrijali jiġri għax ma kienx hemm a safe system of work …

Huwa faċli għal dak li jipprovdi x-xogħol illi jwaħħal fl-impjegat għax uża għodda mhux koperti minn apparat ta' sigurta', iżda fuq kollox l-impjegat ikun qed jaħdem għall-aħjar ta' min jagħtih ix-xogħol u minflok ma jgerger u jilmenta mill-għodda ikun medd idejh għax-xogħol. Ma hux sew fil-fehma tal-Qorti li wieħed jattribwixxi xi tort lill-attur u ngħidulu li kien aħjar li ħasel idejh."

Illi kif irriteniet ukoll din il-Qorti fil-kawża fl-ismijiet **"Schembri vs Caruana nomine"** deċiża fit-12 ta' Jannar 1983: *"employer illi jkun jaf li fil-makkinarju tiegħu hemm perikolu u ma jieħu ebda passi biex jirrimedja għal dan jesponi ruħu għall-konsegwenzi legali li joħorġu minn dan ... l-employer (għandu jaħseb) illi jippjana sew ix-xogħol u jikkunsidra l-fatt li l-istess ħaddiema ġieli jittraskuraw ir-riskji nvoluti fix-xogħol tagħhom ta' kuljum."*

Illi kif ukoll qalet l-istess Qorti fil-kawża fl-ismijiet **"Kevin Mallia vs Alf. Mizzi and Sons Limited"** deċiża fid-9 ta' Ottubru 2003: *"min iħaddem għandu d-dover li jipprovdi post tax-xogħol li ma jkunx ta' periklu u riskju għas-saħħa tal-istess ħaddiem (ara* **"Bugeja vs Falzon"** *– deċiza minn din il-Qorti fit-30 ta' April 1997 u* **"Desira vs Grech and Co. Ltd."** *deċiża fit-30 ta' Mejju 2002)."*

Illi sentenzi oħra tal-istess opinjoni huma **"Galea vs Balzan"**_Qorti tal-Appell 26 ta' Frar 1993 u **"Agius vs Galea"** Qorti tal-Kummerċ 11 ta' Lulju 1989). Sentenza aktar riċenti **"Grezzju Scicluna vs C. Cini and Sons Ltd"** – 27 ta' Ġunju 2006 – Cit Nru 348/02 TM) iċċitat l-awtur **Whincup** fil-ktieb Modern Employment Law li jelenka erba' prinċipji bażiċi f'każi simili, u ċjoe':

i. the employer must ensure that the employee knows the dangers

ii. the employer must ensure that the empolyee knows the precautions to be taken against these dangers

iii. the employer must ensure that the precautions are available

iv. the employer must ensure that the employee knows these precautions are available

Illi l-Qorti pero' jidhrilha illi strettament dan il-każ ma jinkwadra xejn mill-*punto di vista* legali ma ħafna minn dawn is-sentenzi msemmija, għaliex l-attur ma huwiex impjegat ma ebda wieħed mill-konvenuti; infatti bħala ħaddiem tax-xatt huwa evidentement *'self employed'* u jintbagħat jaħdem skond il-każ biex iħott il-merkanzija minn ġol-vapuri jew għal vapuri. Hekk ġara f'dan il-każ. Kif spjega huwa stess fl-affidavit tiegħu illi kienet l-Awtorita' Marittima li tqassam ix-xogħol u dakinhar huwa ntbagħat biex iħott il-merkanzija (pakki tal-*plywood* jew *chipboard*) minn fuq il-vapur imsemmi fiċ-ċitazzjoni. Kwindi huwa m'għandux relazzjoni ġuridika ta' ħaddiem ma' min iħaddmu. Għalhekk isegwi li biex l-azzjoni tiegħu tirnexxi l-Qorti trid tirriskontra xi nuqqas da parti ta' xi ħadd mill-konvenuti li jwassal għal responsabbilta' għad-danni skond il-prinċipji ġenerali tal-liġi.

Illi f'dan l-ambitu għandu jingħad li l-attur donnu jippretendi li għaliex huwa kien fuq xogħlu u weġġa', awtomatikament huwa ntitolat għad-danni li rriżultaw. Dan naturalment ma hux il-każ; biex jirnexxi fl-azzjoni tiegħu huwa neċessarju li tirriżulta nuqqas da parti tal-konvenuti skond l-Artikoli 1031, 1032 u 1033 tal-Kodiċi Ċivili.

Illi l-Qorti wara li eżaminat sewwa l-provi illi tressqu fil-kawża ma ssibx li l-attur ġab provi biżżejjed biex iwassalha tikkonkludi li xi ħadd mill-konvenuti (fir-rigward tas-soċjeta' Palm Shipping Agency Limited ma hemmx għalfejn ta' ndaġini in kwantu l-azzjoni fir-rigward tagħha hija preskritta kif ġja' ngħad) kien responsabbli għall-akkadut.

Illi huwa prinċipju legali sagrosant li min jallega jrid jipprova *'onus probandi incubit ei qui dicit non ei qui negat'* **("Aquilina vs V. Vella" –** Qorti tal-Appell – Sede Inferjuri – deċiża fit-2 ta' Mejju 1995 u **"Lenicker vs Camilleri" –** Prim' Awla deċiża 31 ta' Mejju 1972). Dan ukoll jirrifletti dak li jgħid l-Artikolu 562 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Kif ġja' ngħad, l-attur donnu kien kuntent jipprova li huwa weġġa' waqt li kien fuq xogħlu u l-provi tiegħu fir-rigward tar-responsabbilta' tal-inċident kienu leġġeri ħafna. Fl-affidavit tiegħu huwa jgħid illi:

"4. Il-gang tiegħi beda x-xogħol billi l-ewwel neħħejna l-firxa tal-wiċċ kollha. Meta ngħid firxa qiegħed nifhem l-ewwel saff ta' merkanzija, fil-każ odjern, injam. Wara li neħħejna l-ewwel saff, neħħejna saff ieħor u ergajna għamilna l-istess sakemm kien għad fadal biss tliet saffi. F'dan l-istadju, il-foreman (li jkun mibgħut mill-aġent) ordna li ssir "tħaffira". Din hi proċedura normali u tikkonsisti f'li tinħoloq bħal bokka billi jitneħħew numru ta' pakki li jkunu fejn xulxin bil-ħsieb li jitniżżel forklifter biex jaqla' x-xogħol li jkun għad fadal aktar malajr. Irrid ngħid illi sakemm issir din il-proċedura, ix-xogħol jitneħħa minn ġol-vapur billi jiġi mbraġat mal-ganċ tal-crane ma' l-art u mhux wieħed ta' fuq il-vapur. Sabiex l-affarijiet ikunu ċari, irrid nispjega illi meta jitniżżel il-forklifter fl-istiva dan jgħolli l-merkanzija li mbagħad tiġi imbragat bil-proċedura tas-soltu, b'hekk ix-xogħol ma jibqax issikkat u jkun jista' jsir b'aktar kumdita'. Madankollu din il-proċedura li hija prassi, ssir biss meta jordna l-foreman;

5. Hekk kif konna se nqabbdu l-aħħar żewġ pakki ta' ħamsin biex nikkompletaw il-bokka għal-lifter, jew aħjar it-tħaffir, niżżlu l-ganċ tal-crane bl-istroppi (il-wires li nimbragaw bihom), u hekk kifkont qabbadt l-aħħar ħolqa, il-crane viera jiġifieri refa' l-merkanzija (iż-żewġ pakki lli kont imbragajt) u dan mingħajr ma tani ċans inwarrab. Irrd ngħid illi jkun hemm is-signal man wieħed mill-ħaddiema tal-Port li jagħti s-sinjal lil tal-crane biex iviera (itella') imajna (iniżżel) jew idur (għax-xellug jew għal-lemin) li f'dan il-każ kien Salvu magħruf bħala "it-Tigana";

6. Hekk kif vara, il-merkanzija ġiet għal fuqi, laqtitni, tefgħatni għal mal-ġenb tal-vapur, jiena bdejt nipprova nilqagħlha imma reġgħet ġiet għal fuqi u rnexxieli niżgiċċa billi nxteħt mal-kantuniera. Kif minnfuq is-signal man fehem x'kien ġara, u hekk kif ra li t-tagħbija piet dritta, tal-crane ngħata s-sinjal biex imajna l-użata (dik il-parti tal-merkanzija li tkun imbragata);

7. Kif rajt li t-tagħbija kienet f'posta jiena ħriġt malajr ġewwa u bdejt ngħajjat mas-signal man għidtlu "Salvu oqgħod attent għax hawn isfel nies għandek, għal naqra ma qtiltnix" iżda dan wieġeb "mhux jiena – tal-crane qabad u viera" u dak il-ħin rajtu jargumenta ma' xi ħadd. Jiena ma stajtx nara ma' min peress li kont isfel u hu kien fuq l-istiva.

8. Irrid ngħid illi l-operatur tal-crane kien impjegat tal-konvenut George Pace;"

Illi minn dan jirriżulta li l-merkanzija waqgħet minn fuq il-*crane* jew għaliex is-*signal man* ta' sinjal f'mument mhux opportun jew għax il-*crane* kien difettuż. Madankollu l-Qorti ma tistax tistrieħ fuq sempliċi allegazzjoni u jrid ikollha prova ta' ċertu portata biex issib responsabbilta'. Fuq kollox mill-provi ma rriżultax li xi ħadd mill-konvenuti kien responsabbli għall-akkadut. Infatti anke l-allegazzjoni li l-*crane "viera (vara) waħdu"* saret minn persuna li lanqas ittellgħet tixhed lill-attur fil-ħin tal-inċident. Il-Qorti ma tarax ukoll kif il-konvenuti l-oħra (barra s-soċjeta' Palm Shipping u l-*foreman* Mario Spiteri) kellhom x'jaqsmu mal-inċident. L-attur jidher li straħ ukoll fuq il-fatt li l-istess Spiteri ffirmalu d-dokument li esebixxa mal-affidavit (Dok A) bħala *'employer'* tiegħu f'isem ***Palm Shipping Company Ltd***. Dan id-dokument pero' ma jirriflettix l-istat ta' fatt reali u kien dokument li huwa ssottometta lid-Dipartiment tas-Sigurta' Soċjali għall-iskop li jirreklama l-benefiċċju relattiv. Fuq kollox is-soċjeta' kif indikata lanqas kienet teżisti u fir-rigward ta' dik li verament teżisti kif ġja' msemmi l-azzjoni attriċi hija preskritta.

Illi kif ġja' msemmi, il-Qorti jidhrilha illi l-attur ma ġabx provi li l-konvenuti l-oħra kienu b'xi mod responsabbli għall-inċident.

Għal dawn il-motivi l-Qorti tiddeċiedi din il-kawża billi tilqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni fir-rigward tas-soċjeta' Palm Shipping Agency Limited kif ukoll l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti l-oħra u tiċħad it-talbiet tal-attur.

Bl-ispejjeż kontra l-istess attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------